

AZ ÜGYNÖKSÉG ÁLLÁSPONTJA A BEFOGADÓ OKTATÁSI RENDSZEREKRŐL

Második kiadás

A jelen dokumentum az Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért (a továbbiakban: Ügynökség) befogadó oktatási rendszerekkel kapcsolatban, 2015-ben közzétett álláspontjának frissített változatát ismerteti egy második kiadás formájában. Meghatározza a befogadó nevelési-oktatási rendszerekkel kapcsolatban elfogadott jövőképet, valamint e rendszerek alapvető jellemzőit. Egy külön **Háttérinformációs dokumentum** bemutatja azokat a bizonyítékokat és szakirodalmat, amelyek az Ügynökségi állásfoglalás 2022-ben végrehajtott frissítésének alapjául szolgáltak.

A befogadó nevelési-oktatási rendszerek e végső jövőképe alatt egy olyan törekvést – célt és távlati elképzelést – kell érteni, amelyhez az Ügynökség valamennyi tagállama hozzáigazíthatja szakpolitika-fejlesztési munkáját. Az Ügynökség a tagországainak e cél elérésében való hatékony támogatása érdekében elismeri, hogy ezen országok mindegyike eltérő szakaszban tart a befogadó nevelési-oktatási rendszerek jövőképeivel kapcsolatos gondolkodás és fellépés terén. Ezért e jövőkép fókuszpontként és inspirációként szolgál majd a tagországokkal folytatott munka előmozdításához az elkövetkező években.

Miközben az Ügynökség átgondolja a tagországokkal közösen az elmúlt 25 évben folytatott munkáját, a 2015. évi álláspontjában a befogadó nevelési-oktatási rendszerekkel kapcsolatban felvázolt jövőkép változatlan marad:

Valamennyi tanuló számára – életkortól függetlenül – észszerű és minőségi oktatási lehetőségeket biztosítsanak helyi közösségükön belül, mégpedig barátaik és kortársaik körében.

A nemzetközi és európai szintű munka háttere azonban jelentősen megváltozott. Elengedhetetlen, hogy az Ügynökség álláspontja naprakész maradjon, ezért a jelen dokumentum frissíti az eredeti, 2015. évi változatot.

Az oktatási rendszerek Európa-szerte egyre nagyobb kihívásokkal szembesülnek, amelyek konfliktusok, migráció, világjárványok, az éghajlatváltozás, a technológiai fejlődés és a társadalmi változások következményei. E kihívások közül sok fokozhatja azokat az egyenlőtlenségeket, amelyek a **Global Education Monitoring Report 2020 [Globális oktatási monitoring jelentés 2020]** szerint általában összefüggésbe hozhatók a következőkkel:

... nem, távolság, vagyoni helyzet, fogyatékos-ság, etnikai hovatartozás, nyelv, migráció, lakóhely elhagyása, börtönviseltség, szexuális irányultság, nemi identitás és önkifejezés, vallás és egyéb hiedelmek és attitűdök (UNESCO, 2020, 4. o.).

A nemzeti jogalkotásnak és szakpolitikának el kell ismerniük valamennyi tanuló jogait, és aktívan meg kell akadályozniuk a nyilvánvaló diszkriminációt, a sztereotípiákat és a marginalizálódást minden olyan tanuló esetében, akiket különböző okokból fenyeget a befogadó nevelés-oktatásból való kirekesztődés veszélye.

A jelenlegi konfliktusok és a Covid19-világjárvány lehetőséget kínálnak arra, hogy újragondoljuk az oktatási rendszerek rugalmasságát, és azt, hogy ezek hogyan készítik fel az összes tanulót az életre az egyre bizonytalanabb időszakokban. Ahogy a fiatalok tanulására, mentális egészségére és jólétére gyakorolt teljes hatás nyilvánvalóvá válik, előtérbe kerül az oktatással kapcsolatos új társadalmi szerződéssel kapcsolatos gondolkodás, amint azt a **Reimagining our futures together [A jövőnk közös újragondolása]** című jelentés (International Commission on the Futures of Education, 2021) ismerteti. Ez hangsúlyozza annak szükségességét, hogy az oktatás – lévén az egyik kulcsfontosságú emberi jog – „közös társadalmi elkötelezettség”

legyen, amely megerősíti mindenki gondoskodásra és együttműködésre való képességét a társadalom valamennyi szintjén.

A befogadás társadalmi, oktatási és pénzügyi előnyeit számos dokumentum bizonyítja. Mindazonáltal továbbra is kiemelten fontos, hogy minden ország reagáljon arra a szakpolitikai, illetve fontos erkölcsi szükségszerűségre, hogy befogadóbb társadalmakra törekedjen. A **fenntartható fejlődési célok** iránti elkötelezettségük megerősítése során az országoknak **fokozottabb egyértelműséget kell biztosítaniuk azon elvek kapcsán, amelyek alátámasztják a valamennyi tanuló számára nyújtott, minőségi oktatásba történő befektetés holisztikusabb megközelítését.**

Az országok jogi kereteibe bele kell építeni a nemzetközi egyezményekben és az európai közleményekben megfogalmazott kötelezettségvállalásokat az egyenlőség és a diszkriminációmentesség rögzítése érdekében. A jogalkotásnak biztosítania kell a befogadó nevelés-oktatáshoz való univerzális, egyenlő és diszkriminációtól mentes hozzáférést. Hangsúlyoznia kell, hogy a szegregáció a diszkrimináció egyik formája, csakúgy, mint amikor elmulasztják megtenni a szükséges kiigazításokat annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon élvezhessék az összes emberi jogot.

A jogalkotásnak és a szakpolitikának a megelőzési és beavatkozási megközelítésekre kell összpontosítaniuk, hogy minden tanuló leküzdhesse a tanulás útjában álló akadályokat és teljes mértékben részt vehessen abban, összhangban azzal a végső jövőképpel, hogy bármely korú tanuló a helyi közösségén belül, barátai és kortársai körében tanulhasson.

Létfontosságú, hogy a jelenlegi kihívások leküzdése érdekében **az oktatás minden szereplőjének tágabban kell értelmeznie a befogadó nevelés-oktatást, úgy, hogy az VALAMENNYI tanulót magába foglalja** (UNESCO, 2020). Ez azzal jár, hogy **felszámolják a diszkriminációt, a sztereotípiákat és a marginalizálódási mechanizmusokat, amelyek**

kizárják a tanulókat a helyi iskoláik és közösségeik kínálta lehetőségekből. Az egyes kisebbségi csoportokat megcélzó nemzeti stratégiákat ki kell terjeszteni az oktatáshoz való jog érvényesítésére és annak biztosítására, hogy minden tanuló számítsa.

A jövőtervezés középpontjában azon igény áll, hogy tisztázzuk a befogadó nevelés-oktatás jelentését. **Az oktatás terén megvalósuló befogadást és a méltányosságot nem külön szakpolitikáknak kellene tekinteni, hanem olyan elveknek, amelyek az összes nemzeti szakpolitikát alátámasztják és megalapozzák.** Ide értendők a kormányzással, a tananyaggal, a felméréssel, a minőségbiztosítással, a nyomon követéssel és értékeléssel, a tanárképzéssel, valamint a finanszírozással és a forráselosztással kapcsolatos elvek.

A minőségi ellátáshoz alapvető a kulcsfontosságú kompetenciáknak a szakmai tanulási lehetőségeken keresztüli fejlesztése. Az ilyen kompetenciáknak lehetővé kell tenniük minden oktató számára, hogy javítsák az oktatási rendszer egészének teljesítményét, eredményeit és követelményeit. Az oktatóknak fel kell készülniük arra, hogy képesek legyenek úgy adaptálni vagy módosítani a tananyagot, hogy valamennyi tanuló számára megfelelő lehetőségeket biztosítsanak anélkül, hogy alternatív vagy különálló tananyagokat kellene igénybe venniük. **A személyre szabott megközelítéseknek minden tanulót be kell vonniuk, támogatniuk kell aktív részvételüket, és lehetőséget kell biztosítaniuk számukra, hogy a tanulási folyamat során hangot adjanak véleményüknek.**

A rugalmas finanszírozásnak és a méltányos forráselosztásnak **az iskolák és a közösségek azon képességének javítására** kell összpontosítania, **hogy reagáljanak a sokszínűségekre és valamennyi tanulót támogassák.** A finanszírozási megközelítéseknek figyelembe kell venniük a tanulók interszekcionális igényeivel kapcsolatos kérdéseket. Egyre inkább felismerik, hogy a tanulók identitásai átfedésben vannak egymással, és gyakran a sokféleség több dimenzióját képviselik. A tanulók különböző típusú diszkriminációnak és hátrányoknak lehetnek kitéve az identitások kombinációja következtében. Nyilvánvaló, hogy a tanulók címkézése, és különösen a címkék arra történő használata, hogy az ellátásról vagy az erőforrásokhoz való hozzáféréstről döntsenek, hatással lehet a méltányosságra.

A tanulók sokféleségének és összetettségének ez a növekvő felismerése nagyobb együttműködést tesz szükségessé. Ez az oktatási szakemberek szerepének módosítását is szükségessé teszi, akiknek fel kell készülniük a személyre szabottabb pedagógiára, a digitális technológiák fokozottabb használatára és a változatosabb tanulási pályákra. Az iskolai közösségektől egyre inkább elvárják majd, hogy szerepet vállaljanak abban a folyamatban, amely újraértelmezi az „iskola” fogalmát; az új értelmezés szerint az iskola olyan intézmény, amely jóval többet nyújt, mint pusztán a tananyag tartalmának átadása.

fejlesztésre és a kiváló minőségű, tanulóközpontú oktatás mindenki számára történő biztosítására összpontosítva.

Az érintettekkel és a helyi közösségekkel kialakított partnerségek és hálózatok egyre fontosabbá fognak válni, ahogy az intézmények (úgy mint kormányok, minisztériumok, regionális vagy helyi hatóságok és iskolák) különböző módokon szervezkednek és működnek együtt az ágazatközi munka kialakítása érdekében. Ennek a munkának ki kell terjednie a befogadó nevelési-oktatási rendszerek tágabb ökoszisztémájának megértésére. Figyelembe kell vennie továbbá a tanulásra és a részvételre gyakorolt kulcsfontosságú hatásokat a rendszer egyes szintjein belül és azok között is, biztosítva a tanulók előrehaladását és az ellátás folyamatosságát az oktatás valamennyi szakasza között.

A Covid19-világjárvány után lehetőség nyílt a **szegregáció, az elszigeteltség és az iskolarendszerből való kirekesztés hatásaival kapcsolatos társadalmi tudatosság növelésére.** Ennek támogatnia kell a „jobb újjáépítés” megközelítést, amely a kapacitásépítésre összpontosít az összes érintett esetében, és arra, hogy az adatok felhasználásával VALAMENNYI tanuló számára méltányos hozzáférést, inputokat és eredményeket biztosítsanak. Ennek a megközelítésnek a munkát úgy kell testre szabni, hogy különböző útvonalakat és megközelítéseket tegyen lehetővé az országok jelenlegi helyzete és múltja alapján, a folyamatos

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Az alábbiak szerint hivatkozhat e kiadványra: Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért, 2022. *Az Ügynökség álláspontja a befogadó oktatási rendszerekről.* Második kiadás. Odense, Dánia